

Op de barricaden

PROFIEL

INEKE VAN KESSEL

Ze verruilde het vertrouwde parlement

in Kaapstad voor een ambtswoning

in het onbekende Nederland.

Als ANC-parlementslicid kwam ze op

voor de rechten van vrouwen en kinderen,

als ambassadeur wil Priscilla Jana verkeer-

de visies op Zuid-Afrika rechtzetten.

Een politieke benoeming, noemt Priscilla Jana haar aanstelling tot ambassadeur van Zuid-Afrika in Den Haag. Ze kan terugblikken op een lange carrière als *struggle*-advocaat, gevolgd door zeven jaar voor het ANC in het parlement. Het is een eer en een uitdaging om vervolgens Zuid-Afrika te mogen vertegenwoordigen in het buitenland, zegt de statige gestalte in een fraaie paars-met-goud sari plichtsgetrouw. Om vervolgens ondiplomatiek uit haar slof te schieten: wat een zelfgenoegzaam land is Nederland! Ze heeft inmiddels al heel wat directiekamers mogen betreden en het is steeds hetzelfde: overal alleen maar oude, witte mannen! Waar zijn de vrouwen? En waar zijn al die gekleurde mensen, die ze wel in grote getale op straat ziet lopen? Dan is Zuid-Afrika in de afgelopen zeven jaar heel wat beter geïntegreerd! Daar worden de centra van politieke en economische macht tegenwoordig bevolkt door een bonte schare van zwart en blank, mannen en vrouwen, jong en oud.

Ze laat haar verbazing de vrije loop. Het moet liggen aan de welvaart en de sociale zekerheid. Gezinnen kunnen leven van één inkomen, dus blijven de vrouwen thuis om voor het huishouden en de kinderen te zorgen. Natuurlijk is dat allemaal belangrijk, beklemtoont ze, maar waarom zouden alleen de vrouwen dat steeds weer moeten doen? De ambassadeur heeft haar klemmen: de vragen over de Nederlandse samenleving al eens voorgelegd aan een hooggeplaatste mannelijke gesprekspartner. "Hij zei dat vrouwen nu eenmaal anders zijn geschapen!" vertelt ze, met ogen die nog fonkelen van verontwaardiging.

Haar benoeming tot ambassadeur in Den Haag kwam als een volslagen verrassing, ook en vooral voor haarzelf. Een telefoontje 's avonds thuis, van het bureau van de president, om te informeren of ze belangstelling had voor een benoeming tot ambassadeur in Den Haag. "Ik was zo verbouwereerd, dat ik niet eens de naam van die beller heb onthouden. Mijn dochter was ontzettend enthousiast over het idee, en toen werd ik zelf ook opgewonden. Maar toen ik het tegen mijn broer vertelde, zei hij dat het een grap moest zijn." Nederland is onbekend terrein voor Jana. Behalve een korte trip naar Denemarken en Zweden is ze nog nooit in Europa geweest. In de apartheidsjaren was haar bewegingsvrijheid lange tijd ingeperkt.

Priscilla Jana is geboren in 1943 in Durban, waar haar vader werkte als schoolhoofd. Na de middelbare school kreeg ze een beurs van de Indiase regering om in India medicijnen te gaan

studeren. Na twee jaar keerde ze terug naar Zuid-Afrika, wegens ziekte van haar vader. Als Zuid-Afrikaan van Indische afkomst kon ze haar artsens studie niet in Zuid-Afrika voortzetten. "Daarvoor moest je toestemming hebben van zowel de universiteit als de minister, en een van de twee liet het steeds afweten. Toen ben ik overstapt naar de rechtenstudie." Haar belangstelling voor recht en politiek was gewekt door het Rivonia-proces in 1964, waar Nelson Mandela en zijn medebeklaagden terechtstonden we-

gens sabotage en samenzwering tegen de staat.

Toen ze in 1975 begon op het advocatenkantoor van Ismail Ayob en Shun Chetty in Soweto, duurde het niet lang of ze raakte actief betrokken bij het verzet tegen apartheid. Op 16 juni 1976 belde Winnie Mandela het advocatenkantoor met de melding dat er vreselijke toestanden waren uitgebroken in Soweto. Jana werd eropuit gestuurd en kreeg haar vuurdoop in de traangaswolken van de oproerpolitie. In 1979 opende ze haar eigen advocatenpraktijk. Binnen een week werd haar een *banning order* bezorgd. Dat betekende dat ze het district Johannesburg niet mocht verlaten, niet met meer dan een persoon tegelijk mocht vergaderen en zich wekelijks bij de politie moest melden.

Zelf werd ze het mikpunt van de veiligheidspolitie toen ze in 1979 optrad als advocaat van de 19-jarige ANC-strijder Solomon Mahlangu, die ter dood werd veroordeeld wegens terrorisme. In de rechtszaal reageerde Jana op het vonnis met gebalde vuist en een luide strijdkreet *Amandla!* (Macht!). Dat was het begin van huiszoekingen, politieverhoren en bedreigingen. Haar huis in Lenasia, de Indische wijk bij Johannesburg, werd drie keer getroffen door een benzinebom.

Pas in 1983 werd de banmaatregel ingetrokken. Maar ook daarna werd haar lange tijd een paspoort geweigerd, zodat ze veel uitnodigingen voor bijeenkomsten in het buitenland moest afslaan. Met des te meer energie stortte ze zich in verzetswerk binnen Zuid-Afrika. "Als mensenrechtenadvocaat was ze betrokken bij de meeste beroemde politieke rechtszaken in Zuid-Afrika", stelt haar officiële curriculum vitae. Priscilla Jana werkte inderdaad als advocaat voor beroemde ANC-families: de Mandela's, Sisulu's, Mbeki's. Haar jongste cliënt was Stompie Sepei, de jeugdige activist die later werd doodgeslagen door Winnie Mandela's lijfwachten. Maar haar rol ging heel wat verder dan juridische bijstand alleen.

"Als mensenrechtenadvocaat ben je ook sociaal werker. Ik be-
zocht gezinnen van gedetineerden, sprak mensen moed in, be-
zorgde voedselpakketjes. En ik verrichtte koeriersdiensten."

Jana was een van de spinnen in het web dat werd gesponnen
tussen de ANC gevangenen op Robbeneiland en de ANC-top in
de Zambiaanse hoofdstad Lusaka. Zelf kon ze het land niet uit,
maar met enkele vertrouwelingen was ze een belangrijke schakel
in het berichtenverkeer tussen 'binnen' en 'buiten'. Ze smokkel-
de Govan Mbeki's manuscript *Letters from Robben Island* beetje
bij beetje uit de gevangenis en zorgde ervoor dat het boek gepu-
bliceerd kon worden. Haar huis en haar kantoor dienden als vrij
plaats voor kinderen op de vlucht. Ook Stompie bivaakte een
tijdje in haar kantoor. En als het zo uitkwam, was Priscilla Jana
ook niet te beroerd om zelf een bestelling AK 47's af te leveren.

Na de oprichting van het Verenigd Democratisch Front (UDF)
in 1983 was ze een geziene spreker op protestbijeenkomsten.
Opnieuw ging haar betrokkenheid verder dan speeches en juridi-
sche bijstand. Ze adopteerde de enkele maanden oude dochter
van Popo Molefe, de secretaris-generaal van het UDF, die na een
slepend proces werd veroordeeld tot tien jaar gevangenisstraf.

Als parlamentslid zette Jana zich vanaf 1994 vooral in voor de
rechten van vrouwen en kinderen. Ze had een actief aandeel in
de totstandkoming van de wet die draagmoederschap mogelijk
maakte. Ook wetgeving om het huiselijk geweld tegen vrouwen
en kinderen te beteugelen, stond hooggenoteerd op haar parle-

mentaire agenda. Eigenlijk vond ze het parlement wel een ver-
trouwde omgeving. "Driekwart van de ANC-parlamentsleden
ken ik persoonlijk, omdat ik hun advocaat ben geweest, of de
advocaat van hun familieleden."

Ze mag dan een vreemde eend zijn in de diplomatieke bijt,
maar Priscilla Jana onderhoudt buitengewoon goede en hechte
contacten met de top van het ANC. Ze geldt als een loyale partij-
ganger, zo loyaal dat het haar moeite kost om het reilen en zeilen
van haar partij met enige kritische distantie te bekijken. Als het
beeld van Zuid Afrika is omgeslagen van Mandela-euforie naar
Mbeki scepticisme, dan is dat te wijten aan verkeerde percepties
en negatieve publiciteit. Als ambassadeur vindt ze het haar taak
om die 'verkeerde percepties' recht te zetten.

Ze is twee maal getrouwd en twee maal gescheiden. Maar ge-
lukkig hoeft ze niet als 'vrouw alleen' de statige Haagse residentie
te bewonen. Haar inmiddels 15 jarige pleegdochter is meegekomen
naar Nederland. In Den Haag zal Jana ongetwijfeld veel en vaak
verkeren in kringen van bedrijfsleven en diplomaten. Maar haar
hart ligt overduidelijk bij andere zaken: de belangen van kinde-
ren, de rechten van vrouwen, gerechtigheid voor iedereen. Daar
kan ze zich ouderwets druk over maken. Voor Zuid-Afrikanen
die klagen dat het veranderingsproces te traag verloopt, kan
ze alle begrip opbrengen. Veel meer begrip dan voor dit aange-
harkte, zelfgenoegzame Nederland, waar niemand meer op de
barricaden klimt. •